BIULETYN KOWIEŃSKI

Nr. Wilno, dnia 20 października 1936 r. 1520.

Treść numeru:

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

x

x x

Wydawnictwo informacyjne Instytutu Naukowo-Badawczego Europy Wschodniej (Referat Litewski).

I. ZAGADNIENIA POLITYKI ZAGRANICZNEJ.

Kronika.

1/. ZJAZD ZWIĄZKU WYZWOLENIA WILNA. "XX Amžius" z 19. X. 1936 r.: Dnia 17 października rozpoczął się w Kownie zjazd Związku Wyzwolenia Wilna. Zjazd otrzymał przeszło 40 listów z pozdrowieniami. Generalny Sekretarz ZWW Giedrajtis pozdrowił zjazd w imieniu Prezydenta i rządu. Najgoręcej powitane było pozdrowienie z Litwy okupowanej /depesza ludności Marcinkańców i Oszmiany/.

Obszerne sprawozdanie z działalności ZWW w latach 1935-36 złożył prezes Centralnego Komitetu ZWW dr.A.Juszka. Ze sprawozdania tego wynikało, że w dniu 1 października 1936 r. ZWW miał 19 okręgów, 575 oddziałów i 21.209 członków. W r.ub. powstało 51 nowych oddziałów, nie licząc zagranicznych; zlikwidowano się 8 oddziałów; przybyło więc 43 oddziały. Szczególną uwagę zwracał w r.ub. Komitet Centralny na wychodźtwo. W Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej pragnie się stworzyć autonomiczne centrale /W Chicago i Nowym Yorku/. W tym celu wydelegowany został w marcu W.Uždawinys. W Litwie najwięcej oddziałów jest w powiatach: olickim, kowieńskim i poniewieskim.

Sprawozdanie z działalności Żelaznego Funduszu Wileńskiego złożył prezes inż.Baczelis. W 1935 r. wpłynęło do Ż.F.W. 76.613 litów i 95 centów; wydatki wyniosły 18.591 litów 23 cnt. wpływy ~~xxxxx~~ wyniosły więc 58.022 lt. i 72 cnt. Za czasy okres istnienia Ż.F.W. wyniosły wpływy 304.442 lt. 94 cnt. Obecnie najlepszym środkiem zbierania ofiar są wielkie paszporty wileńskie. Dotychczas 295 szkół wpisało się do Złotej Księgi, a 75% uczniów tych szkół nabyło paszporty wileńskie. Wielkich paszportów wileńskich wydrukowano 5 tysięcy; cena własna paszportu wynosi 40 cnt, zaś sprzedaje się je po 5 litów. Dotychczas wykupiono około 600 paszportów. 1 stycznia 1935 r. miał Ż.F.W. gotówki 154.691 lt. i 52 cnt; w 1935 r. wpłynęło - 76.613 lt. i 95 cnt., zaś od 1 stycznia 1936 r. do 8 października 1936 r. wpłynęło 24.876 litów i 37 cnt. Ogółem do dnia 8 października było 256.161 litów i 84 cnt. Komitet Centralny w latach 1935-36 otrzymał 161.674 lt., 03 cnt., zaś wypłacił - 161.057 lt.i 37 cnt. Z periodyku otrzymano w r.b. 117.727 lt. 80 cnt. Uchwalono przyjąć budżet na rok 1936/37 w sumie - 131.400 litów.

Następnie zjazd przyjął przedłożony statut. Nazwę Związku Wyzwolenia Wilna przekształcono na Związek Wyzwalania Wilna.

W wyniku wyborów do Komitetu Centralnego weszli: dr. A.Juszka, prof.kanonik Kemeszis, M.Kubilusówna, J.Papeczkys, docent B.Witkus, dr.D.Zaunius, P.Babickas i inż.Z.Baczelys.

Do Komitetu Żelaznego Funduszu Wileńskiego weszli: red.J.Kardenas, kanonik Kemeszis, notariusz Brazajtis. Do Komisji Rewizyjnej weszli: dr.K.Jacewiczus, A.Mażonis, K. Kleiwa, P.Rucewiczus i ks.Strazdas.

W zjeździe wzięło udział 311 przedstawicieli 211 oddziałów.

Po długim odczycie p.Papeczkysa o historii stosunków polsko-litewskich p.t. "Istota problemu wileńskiego". Motto odczytu brzmiało: "Mes be Vilniaus nenurimsim" /my bez Wilna się nie uspokoimy/. Treść odczytu była następująca: "Czy Litwin może uspokoić się bez Wilna? Przodkowie Litwinów założyli Wilno i bronili je; spoczywają tam szczątki władców Litwy; jest tam droga Litwinom Ostra Brama.

Problem wileński jest trudny, mimo że wszystkie dane przemawiają na korzyść Litwy. Historyczne dane świadczą, że Wileńszczyzna była litewska. Wilno zostało założone przez

Litwinów, pielęgnowało lit. kulturę i walczyło z chrześcijaństwem i kulturą polską. Mimo wdzierania się kultury polskiej, Wilno jeszcze w XIV wieku było litewskie /wyroki sądowe i kazania po litewsku/. Od XVII wieku zaczęli umacniać się w Wilnie Polacy. Odtąd zaczęły się bolączki Wilna. W 1795 r. Wilno przeszło w ręce Rosji. Rusyfikacja szła jednak opornie. Litewskość za czasów uniwersytetu zaczęła się mocno rozwijać. Okres ten dał Mickiewicza, Kraszewskiego i in., będących w głębi serca Litwinami, chociażły piszących po polsku. Ucisk rosyjski nie stłumił litewskości. Rok 1904 przyniósł zniesienie zakazu druków, 1905 - sejm, 1918 - ogłoszenie niepodległości. Aż do 9 października 1920 r. całe życie litewskie koncentrowało się w Wilnie. Polacy zagrabienie Wilna zamaskowali buntem. Prawo litewskie do Wilna uznał też Trybunał Haski. Dotychczas jednak, mimo wszystkie prawa litewskie, problem wileński nie został rozstrzygnięty, gdyż Polska jest wielka a Litwa mała. Polacy nie chcą porozumienia.

Unie polsko-litewskie były zawierane w ciężkich chwilach dla Polski lub Litwy. Litwa żyła jednak odrębnym życiem aż do 1791 r., kiedy to inkorporowano ją do Polski.

Dziś Polacy głoszą urbi et orbi, że Wilno jest polskie. Litwa nie może w sprawie wileńskiej ufać w polską ustępliwość. Polacy nie uznają prawa i nie skapitulują przed nim. Bardzo możliwe jednak, że polityczna koniunktura światowa zmieni się na niekorzyść Polski. Tego Litwini czekają.

Litwini wileńscy oprą się okrutnemu uciskowi polskiemu. Wilno będzie należeć do Litwy.

W czasie dyskusji inż.Baczelis powiedział, że społeczeństwo litewskie niechętnie składa ofiary na Wileński Fundusz Żelazny. Na to członek Szukys uczynił inż.Baczelisowi zarzut, że takie sprawy wyciąga na światło dzienne . Pozatem członek zjazdu Ziminskis wygłosił przemówienie, w którym uskarżał się, że zbyt mało troszczy się ŻWW o Wilnian .

Po referacie dr.Zauniusa w sprawie planów na przyszłość przyjęto rezolucję w sprawie założenia instytutu wileńskiego, którego kierownikiem miałby zostać prof.M.Biržyszka. Następnie zaproponowano rezolucję w sprawie zwrócenia się do rządu lit., by usunął przeszkody w dziedzinie współpracy państw bałtyckich: /w Łotwie nie pozwolono Litwinom na obchód dnia 9-go października/ Druga rezolucja ma domagać się od rządu obłożenia dodatkowym podatkiem akcyzowym trunków, przyczym ściągnięte w ten sposób sumy płynęłyby na rzecz ZWW. /A-8/6/.P.

2/. SPRAWA KONFERENCJI PAŃSTW BAŁTYCKICH. "L.Žinios" z 19.X. 1936 r.: W M-stwie Spr.Zagran. prowadzone są prace przygotowawcze w związku ze zwoływaną na koniec listopada /lub w pierwszych dniach grudnia/ konferencję ministrów spraw zagranicznych państw bałtyckich. Na konferencji specjalna uwaga będzie zwrócona na sprawę przedstawicielstwa państw bałtyckich w Lidze Narodów. Sprawa ta, zwłaszcza stała się aktualna w związku z obiorem Łotwy do Rady Ligi Narodów.

Potem na konferencji będą omówione ostatnie wypadki w polityce międzynarodowej w ramach dotyczących państw bałtyckich. /K/.

3/. ROKOWANIA HANDLOWE Z MEKSYKIEM. "L.Žinios" z 19.X. 1936 r.: Do Kowna przybył sekretarz poselstwa meksykańskiego w Paryżu Eskudara, który w imieniu swego rządu przeprowadzi narady w sprawie rozszerzenia stosunków handlowych między Litwą a Meksykiem. /A-14/.P.

x

x x